

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Артемчук М.Д.

аспірант,

Київський університет туризму економіки та права

ПРОБЛЕМАТИКА ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА АНТРОПОЛОГІЧНОГО ПОВОРОТУ

Проблема прав людини – важлива складова так званого антропологічного повороту – одного із головних трендів культури сучасного соціуму. Вона істотно конкретизує цей концепт, збагачує його новими ціннісно-соціальними смислами, онтологізує ідею прав людини, апелюючи до процесу виникнення розгалуженої системи захисту цих прав, у державно-громадській, нормативно визначений спосіб. Під поняттям «прав людини» ми розуміємо визначення, зазначене в філософському енциклопедичному словнику: права людини – це ряд основоположних морально-правових норм, що формулюють принципи відносин між індивідами та суспільством в особі інституцій влади.

Безумовно, проблема прав людини в філософському дискурсі постає з проблематики визначення самої людини – її природи, сутності та прав. Дослідження людської природи було одним з питань, поставлених, ще сімома мудрецьми – «Пізнати самого себе» – закликають нас давньогрецькі філософи. Демокрит, як і багато інших античних мислителів, вважав людину мікрокосмом. Платон представляв людину як істоту, роздвоєну на матеріальне (тіло) та ідеальне (душа) начала. Аристотель розглядав душу й тіло як два аспекти єдиної реальності. У філософії Стародавнього Сходу людина постає як фрагмент природи, життєвий шлях якої зумовлений законами долі, а сутність – певним божеством. У християнській традиції вважається, що людина є творіння Бога (Бут 1: 26-27.). Так Августин називає людську душу загадкою, таємницею для самої людини.

Однак лише німецький філософ І. Кант, якого вважають засновником філософської антропології здійснив якісний перехід до дієвого виміру людської дійсності, поставивши поряд з питанням «Що таке людина?», такі проблеми як «Що я маю робити?» та «На що я маю сподіватися?».

Дихотомія соціальної сутності та біологічної природи людини, а звідси й природного та позитивного права породила дискусію в XVII ст. Відштовхуючись від єства людини як створіння злого та егоїстичного за своєю суттю, англійський філософ та соціальний діяч Томас Гоббс обґрунтовує теорію суспільного договору, та необхідність створення держави-левіафану, ціллю якої є стримування природи людини, та створення взаємовигідних умов соціального співіснування.

У XIX ст. німецький державознавець, Георг Еллінек базуючись на ідеях Т. Гоббса формує власну концепцію держави та розглядає її як складову частину й форму суспільства, що включає по-ряд з формами організованого, також форми неорганізованого спілкування. В своїй роботі «Система суб'єктивних публічних прав» (1892) правознавець вперше розглянув проблему суб'єктивних публічних прав і запропонував їх юридично-догматичну класифікацію. Він виділяє два види суб'єктивних прав: суб'єктивне при-ватне право – це домагання індивіда до других індивідів і здатність розпо-ряджатися цими домаганнями, та суб'єктивне публічне право, в основі якого лежать відносини між індивідом і державою. Він вперше запропонував розглядати право як частину моралі, як етичний мінімум.

Ініціюючим чинником стимулювання інтересу до питання щодо сутності феномену прав людини є незаперечний факт кризи людської свідомості, переконливо висвітлений в працях Ф. Ніцше, Г. Арндт, Е. Фромма, В. Франкла. Заклик до створення справжнього гуманнозначимого «життєвого світу» (Е. Гуссерль), «антропосфери» (Л. де Шарден) дедалі більш набувають популярності. Зазначені обставини (а це лише деякі з них) актуалізують потребу подальшої концептуалізації та поглиблення теорії прав людини, причому саме в філософському, а не в юридичному сенсі.

Саме людина виступає в якості так званого «соціального», а точніше культурного «капіталу» всіх сучасних рухів спрямованих на вдосконалення суспільного ладу, на засадах розумного людиноцентризму, згідно з яким саме людина є вищою цінністю соціально-орієнтованої держави, що декларує гарантування базових людських потреб, інтересів, та запитів – свободи, незалежності, рівноправ'я, справедливості тощо.

Проблема прав людини в її філософському аспекті – це питання життєвої орієнтації індивіда, моделювання ним власної поведінки, на підставі добровільно обраної системи цінностей, дотримання якої сприятиме розвитку як самої особистості, так і суспільства в цілому.

З часом ця проблематика утворює епіцентр філософської та правової антропології – широкої філософської течії, що склалася у першій половині XX ст. переважно в німецькій філософії і заснована працями М. Шеллера («Статус людини в космосі» 1928), Х. Плеснера («Ступені органічного та людина» 1928) та А. Геллена («Людина. Її природа та положення в світі» 1940), знаходить свій початок в філософських теоріях персоналізму, феноменолого-екзистенціалізму, прагматизму та інших, тобто всіх, які так чи інакше центруються навколо проблематики людини та її прав.

Напрацювання філософів-антропологів є тим матеріалом, який починаючи з XVIII століття слугував базою утворення так званого антропологічного повороту.

Сформульвані ж Гоббсом та Локком ідеї людини, її прав, основних засадничих факторів людського нормативного співіснування були використані та розвинуті дослідниками XX ст. Зокрема, не втратили своєї актуальності заклики до створення так званого «відкритого суспільства» запропонованого американським соціологом К. Поппером («Відкрите суспільство та його

вороги» (1945)). Ідея «відкритого суспільства» базується на концепції емоційно-інтуїтивної «творчої революції», запропонованої у 1907 році Анрі Бергюссоном («Творча революція» (1907)). Основні концепти «відкритого суспільства» віддзеркалюють правові норми сучасного соціуму – плюралізм, потреба в захисті прав усіх без виключення людей, тощо. Основними рисами, що характеризують відкрите суспільство, є верховенство права, демократично обрана влада, інститути громадянського суспільства, захист прав меншин.

Список використаних джерел:

1. Ницше Ф. Воля к власти: опыт переоценки всех ценностей. – М.: REFL-book, 1994.
2. Ханна Арендт «Истоки тоталитаризма» (The Origins of Totalitarianism, 1951, рус. пер. – М., 1995); Раздел 12.3.
3. Эриксон Э. Юность и кризис. – М. : Прогресс, 1996
4. Фромм Э. Революция надежды. – СПб. : Ювента, 1999.
5. В. Франкл. Основы логотерапии, Психотерапия и религия. – СПб., 2000
6. Ж.-П.Сартр. Екзистенціалізм – це гуманізм. В кн .: Сутінки богів. – М. : «Политиздат», 1989.
7. Гуссерль Э. Логические исследования. Картезианские размышления. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. Кризис европейского человечества и философии. Философия как строгая наука. – М., 2000.
8. Бердяев Н.А. Філософія вільного духу: [Збірник]. – М., 1994

Вергун Д.В.

аспірант,

Центр гуманітарної освіти

Національної академії наук України

МАНІПУЛЯЦІЇ ІМІДЖЕМ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬНА СВІДОМІСТЬ СУЧАСНОСТІ

Імідж, будучи однією з сучасних форм організації соціального простору та заповнення інформаційного середовища, виконує амбівалентні завдання. Його смислове навантаження може поширюватись у двох різноспрямованих напрямках, забезпечуючи виконання протилежних цілей: спрямованого формування заданого образу або ж підкреслення природного образу особи. Така ситуація спричиняє двояке розуміння природи іміджу. З одного боку – як створюваного образу, з іншого – як побудови комунікації.

Дослідниками виокремлюються два типи інформаційних образів, що формуються за посередництва іміджу – соціальний та індивідуальний, кожен з яких виконує своє завдання, засновується на власних принципах та потребує власної технології. Соціальний імідж поширений у політичній практиці та ЗМІ, для нього властиві суб'єктивно-об'єктивні відношення типу «людина-аудиторія». Індивідуальний імідж затребуваний у ділових колах, при